

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060103

DOM
2015-03-26
Stockholm

Mål nr
M 11070-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2013-11-08 i mål nr M 1730-13,
se bilaga A

KLAGANDE OCH MOTPART

Emmaboda Granit AB, 556534-1400
Box 77
361 22 Emmaboda

Ombud: O K

MOTPART

Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

KLAGANDE OCH MOTPART

1. - 11

Dok.Id 1160379

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

SAKEN

Tillstånd till täktverksamhet på fastigheterna X och Y Östra Göinge kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på följande sätt.

1. Villkor 24 upphävs.
2. Villkor 6, andra stycket, ges följande lydelse.

Krossning och sortering får inte ske under veckorna 26-31. Bergsborrning och sprängning får inte ske under veckorna 26-31 när det inte finns skyddande bergväggar. När brytningen nått ner en pallnivå (minst sex meter bergvägg) får bergsborrning och sprängning även ske under veckorna 26-27.

3. Utöver vad som angetts under rubriken Delegation får tillsynsmyndigheten vid behov även föreskriva närmare villkor avseende utformning och placering av reststensupplaget under verksamhetstiden.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Emmaboda Granit AB (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av villkor i mark- och miljödomstolens dom enligt nedan, meddelar bolaget tillstånd till täkt av blocksten inom fastigheterna X och Y Östra Göinge kommun i enlighet med bolagets tillståndsansökan.

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolens tillägg till villkor 6 ändras och ges följande lydelse:

Krossning och sortering får inte ske under veckorna 26-31. Bergsborrning och sprängning får inte ske under veckorna 26-31 när det inte finns skyddande bergväggar. När verksamheten nått ner en pallnivå (minst sex meter bergvägg mot bostäder) där bergväggar dämpar bullret ytterligare får krossning, sortering, bergsborrning och sprängning även ske under veckorna 26-27.

Bolaget har yrkat att villkor 24 utgår och ersätts med utredningsvillkor U4 i enlighet med Länsstyrelsens i Skånes beslut den 21 mars 2013 (dnr 551-22049-2012).

S W m.fl.) har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska avslå bolagets ansökan om tillstånd för täktverksamhet.

I andra hand, för det fall Mark- och miljööverdomstolen finner att tillstånd kan meddelas, har de yrkat att villkoren för tillståndet ska ändras på följande sätt.

- blocksten och reststen ska avyttras parallellt
- den ekonomiska säkerheten i villkor 22 ska höjas
- vattenprover enligt villkor U1 i länsstyrelsens beslut ska tas kontinuerligt under och även efter täktens drift
- driftstiderna i villkor 6 i mark- och miljödomstolens dom ska begränsas till åtta veckor under sommaren samt under jul- och nyårshelgerna.

Bolaget och S W m.fl. har bestritt varandras ändringsyrkanden.

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen), har tillstyrkt bolagets yrkande om ändring av villkor 6 med undantag för tiderna vad gäller bergsborrning och sprängning och föreslagit att villkoret får följande formulering:

6. Krossning och sortering får inte ske under veckorna 26-31. Bergsborrning och sprängning får inte ske under veckorna 26-31 när det inte finns skyddande bergväggar. När verksamheten nått ner en pallnivå (minst sex meter bergvägg mot bostäder) där bergväggar dämpar bullret ytterligare får bergsborrning och sprängning även ske under veckorna 26-27.

Länsstyrelsen har vidare föreslagit att mängden reststen fastställs i villkor med följande lydelse.

24. Reststensupplaget får omfatta maximalt 600 000 ton sten.

Utformningen av upplaget bör utredas under en prøvotid enligt följande.

U4. Bolaget ska utreda utformningen av upplaget med avseende på höjd och utbredning. Hänsyn ska tas till översvämningsområden, sumpskog, Bivarödsån och landskapsbilden. Bolaget ska även redovisa hur många kubikmeter sten som 600 000 ton innebär och vilken yta (m²) det tar i anspråk när det ligger i upplag. Detta för att bolaget och tillsynsmyndigheten lättare ska kunna bedöma mängderna i upplaget under drifttid och avslutning.

Bolaget ska senast 12 månader efter att tillståndet har vunnit laga kraft till Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen Skåne redovisa U4.

Under prøvotiden och in till dess att annat beslutas ska följande provisoriska föreskrift gälla:

P4. Reststen får inte läggas inom översvänningsområden enligt figur 1 i PM ”Översvänningskartering i anslutning till planerad blockstenstäkt vid Biskopsgården norr om Lönsboda” upprättad av DHI den 19 januari 2012.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har åberopat samma omständigheter och grunder som i mark- och miljödomstolen samt tillagt bl.a. följande.

Emmaboda Granit AB

Underlaget för ansökan är tillräckligt för att tillstånd till verksamheten ska kunna ges
Bolaget har kompletterat tidigare miljökonsekvensbeskrivning med en utförligare lokaliseringstudning med bl.a. alternativa lokaler, en mer detaljerad genomgång av de alternativa lokalernas bergskvalitet samt ekonomiska konsekvensanalyser av dessa. Miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller därmed de krav som rimligen kan ställas på denna typ av handlingar. Utredningen visar även på att Biskopsgården är en lokal där verksamheten kan bedrivas på ett ekonomiskt försvarbart sätt. SGU:s yttrande utgör en viktig handling i prövningen av bolagets ansökan eftersom det visar på fyndighetens unicitet vilket mark- och miljödomstolen tidigare inte ansåg var visat.

Bolagets ansökningshandlingar inkluderade en avfallsplan för den ansökta verksamheten, man har även redogjort för reststenens status som utvinningsavfall däri. Bolaget delar Naturvårdsverkets bedömning att klassificering av reststenen bör avgöras i samråd med tillsynsmyndigheten och inte i tillståndsprövningen.

Boverkets allmänna råd *Bättre plats för arbete* (1995:5), där 500 meter anges som rekommenderat skyddsavstånd mellan bergtäkter och bostadsbebyggelse, utgör inget hinder mot den ansökta verksamheten. Detta med hänsyn till att den ansökta verksamheten inte är en sådan bergtäkt som avses i de allmänna råden samt att blockstenstakten uppfyller normalt tillämpade riktlinjer, komfortvärden och villkor vid betydligt kortare avstånd än de rekommenderade skyddsavstånd som anges i de allmänna råden.

Frågan om verksamheten kan anses utgöra tillståndspliktig vattenverksamhet

Den ansökta verksamheten skadar inte allmänna eller enskilda intressen och vattenverksamheten kan därmed inte anses tillståndspliktig enligt 11 kap. 12 § miljöbalken. Länsstyrelsen har därmed gjort rätt att som första instans pröva ärendet enligt 9 kap. miljöbalken och i enlighet med bolagets ansökan.

Villkor 24, reststensupplaget

Ett sådant villkor som mark- och miljödomstolen satt upp, som begränsar bolagets möjlighet att lägga upp reststen, är så pass inskränkande att verksamheten inte kan bedrivs fullt ut under 17 av de 20 år som tillståndet gäller. Tidigare meddelat utredningsvillkor (U4) har ingen koppling till behovet av täkten (produktion av blocksten) och kan därmed inte anses utgöra en behovsprövning i den mening som framgår av 20 e § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Härmed kan frågan om reststensupplaget inte anses ha någon koppling till täktens tillåtlighet. Det finns inte heller någon koppling mellan produktionsperioden tre år och huruvida reststenen ska ses som avfall eller inte. I och med att reststenshanteringen har beskrivits i ansökningshandlingarna ska hanteringen betraktas som en följdverksamhet och således ingå i tillståndet. En annan ordning ger upphov till dubbelprövning.

Villkor 6, driftsbegränsningar under semesterperiod

Mark- och miljödomstolens motivering stämmer inte överens med det tillägg till villkor 6 som domstolen beslutade om, vilket medför osäkerhet i att avgöra vilka verksamhetsmoment – sprängning eller borrhning – som ska begränsas under tidsperioden. Detta medför även osäkerhet för tillsynsmyndigheten vid bedömning av vilken av verksamheterna som är tillåten.

Verksamheten kommer att utformas så att krossning och sortering sker i skydd av bullervallar, vilket motsvarar det topografiska skydd som uppkommer för bergsborrning och sprängning vid verksamhet på lägre pallnivåer. Det är ur bullerhänsyn ingen skillnad mellan det skydd som finns för bergsborrning och sprängning och det skydd som skapas genom bullervallarna. Att kross- och sorterverk står på samma marknivå har ingen betydelse.

Efterbehandlingsplan

Efterbehandlingsplanens reststensupplag dimensionerades efter begäran från länsstyrelsen på sådant sätt att planen visar på ett s.k. ”värsta scenario” där ingen reststen återvinns eller återanvänds. Efterbehandlingsplanen speglar inte på något sätt bolagets intentioner avseende reststenshanteringen. Dess tidigare åtagande avseende reststenshanteringen står fast. Framtida samhällsbyggnadsprojekt (t. ex. Europabanan) är inte inkluderade i de beräkningar av avyttringstakt som presenterats. Det är därför inte osannolikt att avyttringstakten kan bli avsevärt högre. Möjligheten att använda reststenen är inte på något sätt försvårad eller förverkad till följd av bolagets verksamhet och kan därför inte anses medföra någon misshushållning av naturresurser.

Övrigt

Vad gäller eventuell påverkan på Bivarödsån och dess flöde motverkar den sökta verksamheten inte uppfyllelsen av miljökvalitetsnormen för förvaltning av kvalitén på vattenmiljön och inte heller medverkar den till någon nämnbar negativ förändring av vattenmiljön.

Ställd säkerhet står i linje med de säkerheter som vanligtvis föreskrivs för aktuell verksamhetstyp. Som exempel kan nämnas att bolagets verksamhet vid Vångaberget i Kristianstads kommun påförts en säkerhet i samma storlek som den ansökta verksamheten. Dessa verksamheter bedrivs på samma sätt och har i princip lika stora brytningsområden. Verksamhetsområdet vid Vångaberget är dock ca 13 hektar större.

S W m.fl.

Underlaget för ansökan är så bristfälligt att tillstånd till verksamheten inte bör ges

Bolaget har inte kompletterat lokaliseringstuderingen med nya alternativ eller ekonomiska kalkyler för de olika alternativa lokalerna. Bolaget måste även lyfta fram sådana lokaliseringar de inte har rådighet över. De alternativ som är orealistiska bör strykas från ansökan. Bolaget har dessutom uteslutit viktig information om hur avsättningen för reststen skulle se ut vid de alternativa lokaliseringarna.

Bolaget har inte presenterat några fakta till stöd för dess påstående att det inte finns någon likvärdig blockstensfyndighet i Europa eller Sverige, varför denna information ska utgå från ansökan. SGU:s utlåtande om hyperitdiabasen bör dessutom inte tillmätas någon avgörande betydelse för tillståndsfrågan alternativt uteslutas helt från ansökan, eftersom frågan om fyndighetens unika ställning i enlighet med vad mark- och miljödomstolen uttalat inte har relevans för om tillstånd bör ges. Underlaget för tillståndet har därför varit undermåligt även i denna del och beslutet att bevilja tillstånd är felaktigt.

Det finns flera täkter i närområdet som skulle kunna tillgodose behovet av täktmaterial, varvid det på befintligt underlag framgår att området redan är överretablerat av täkter. Tillstånd till aktuell täkt måste därför föregås av en behovsutredning som ska ligga till grund för en behovsprövning utifrån hushållningsbestämmelserna i miljöbalken. Detta även om regeln om behovsprövning togs bort ur miljöbalken 2009. Naturvårdsverket bör även belysa hur behovsprövningen av likvärdig verksamhet ska tolkas och hur den konkurrenssituation bolaget anger som skäl för sin ansökan om täkt av ny blocksten ska förhålla sig till tillståndsprövningen.

Boverkets rekommenderade skyddsavstånd om 500 meter som framkommer av allmänna rådet *Bättre plats för arbete* (1995:5) ska gälla nu aktuell verksamhet. Eftersom bebyggelse finns inom rekommenderat skyddsavstånd är målet ”god bebyggd miljö” inte uppnått. Även på denna grund bör bolagets ansökan avslås. Boverket bör yttra sig i målet.

Frågan om verksamheten kan anses utgöra tillståndspliktig vattenverksamhet

Bolagets uppritade kartor (karta 128-16) visar felaktiga riktningar av vattenflödet, som egentligen rinner från ån och runt täktområdet och under väg 121. Därefter rinner det ut till ett våtområde/myrmark. Beräkningen av vattnets 100-årsflöde kan även vara missvisande.

Det kan ifrågasättas om bolaget har fört fram tillräckligt underlag för att kunna frångå tillståndskravet på vattenverksamhet. Två undersökningsborrningar ligger till grund för utredningen av konsekvenserna av länshushållning av den planerade täkten. Dessa

provade endast en begränsad del av det planerade täktområdet och det framhölls att beräkningarna var ”behäftade med stora osäkerheter då berget i verkligheten är en sprickakvifär”. Förekomst av sprickor med högre transmissivitet än de som undersökningsborrharna har genomborrat kan öka den inrinnande mängden grundvatten. Detta kan ge en felaktig bild av beräkningen av inrinnande grundvatten. Den planerade verksamheten påverkar således grundvattnet på så sätt att grundvattensänkning kan ske, vilket kan skada enskilda intressen.

Villkor 24, reststensupplaget och efterbehandlingsplan

Reststenen bör klassas som avfall och medföra att provtagningar av vatten ska följa de regler som gäller för utvinningsavfall. Det utredningsvillkor (U1) om utredning av innehåll avseende vissa ämnen i utkommande vatten från avfallsanläggningen som uppställts är således inte tillräckligt. Beräkningen av buffertlagret är felaktig, den borde utgå från en totalvolym under hela tillståndstiden om 20 år. Det finns en överretablering av reststensavfall vilket med stor sannolikhet kommer leda till ett stort avfallsberg nära vattendraget. Bolaget har ingen möjlighet att göra sig av med reststensavfallet enligt de beräkningar som bolaget samt andra entreprenörer genomfört. Bolagets beräkningar och ritningar gällande efterbehandlingsplanen stärker denna tanke. Ansökan saknar vidare en avfallshanteringsplan för den avfallsanläggning som reststensupplaget utgör.

För det fall tillstånd meddelas, välkomnas att reststensupplaget regleras i villkor, dock måste det begränsas ytterligare utöver det förslag som uppställts av länsstyrelsen. Bolagets invändning att ett slutligt villkor utgör en begränsning av dess möjlighet att bedriva verksamhet är en organisatorisk fråga för bolaget att lösa internt.

Vad gäller avsättning och upplag av reststen, riskerar Bivarödsån att utsättas för skadliga effekter om dumpad reststen tillåts belamra den planerade sedimentationsdammen och översilningsområdet, vilka då mister sin renande funktion och släpper ut finpartikulärt jordmaterial. Frågan om sedimentationsdammen är att betrakta som en avfallsanläggning är inte heller utredd.

Villkor 6, driftsbegränsningar under semesterperiod

Driftstiderna bör begränsas en längre tid under sommaren, men även under jul- och nyårshelgerna.

Övrigt

K N har särskilt framfört att han kommer att drabbas av en avsevärd förmögenhetsförlust för det fall tillstånd meddelas för täkten, till följd av att bostadsbyggnaden på hans fastighet varken kan uthyras eller säljas.

Länsstyrelsen*Fråga om verksamheten kan anses utgöra tillståndspliktig vattenverksamhet*

Bolaget har informerats om att bortledning av grundvatten är tillståndspliktigt. Generellt bör en prövning av 9 och 11 kap. miljöbalken ske samlat. I detta fall fanns inget ärende enligt 11 kap. miljöbalken vilket innebär att länsstyrelsen prövade ärendet enligt 9 kap. som första instans.

Villkor 24, reststensupplaget

Bolaget uppger att ca 85 procent av det brutna berget blir reststen som ska läggas i upplag för eventuell uppkrossning i framtiden. Det är fråga om en ny täkt i opåverkat område. Bolaget har åtagit sig att i så stor utsträckning som möjligt verka för att den absoluta merparten av all reststen som uppkommer bearbetas och förädlas till produkter som efterfrågas på marknaden. Detta är en förutsättning för att anse att verksamheten är rimlig ur hushållningsperspektiv. Föreslagen mängd om 600 000 ton som kan läggas i upplag är avfall från ca fyra års maximal produktion eller sju års normalproduktion. Det innebär att bolaget kan bedriva verksamhet i fem till sju år innan upplaget fylls. Dessutom går det åt en hel del material i uppstarten av tækten för att bygga ut verksamhetsområdet. Tidshorisonten är därmed så stor att bolaget har tid att arbeta för att få avsättning för stenen. Det kan inte anses orimligt att en viss krossning och borttransport av stora block kommer att ske hela tiden vilket innebär att upplaget inte fylls på fullt ut med produktionen. Villkoret innebär att bolaget i slutet av produktionen kan kvarlämna en viss del sten om det i slutet inte finns avsättning. Bolaget ska dock arbeta för att inte kvarlämna något alls på platsen efter att verksamheten avslutats.

Utformningen av upplaget kan utredas under en provotid. Under denna tid bör provisoriska villkor meddelas om placeringen av reststensupplaget.

Reststenen bör anses vara avfall i de fall det inte finns en direkt avsättning för den. Bolaget har i ansökan beskrivit sin avfallsanläggning och länsstyrelsen har bedömt att uppläggningsen av utvinningsavfall är tillåtlig om upplaget begränsas och bolaget återvinner en större del av avfallet.

Villkor 6, driftsbegränsningar under semesterperiod

Det är rimligt att verksamheten begränsas under sommaren då området annars är opåverkat av bullrande verksamheter. Perioden bör inte avse bolagets semesterperiod, utan den period då många människor har semester, veckorna 26-31. Det är dock rimligt att borring och sprängning får ske när bolaget nått ner en nivå och när det finns en skyddande bergvägg mot närboende under de veckor som bolaget inte har semestertid. Krossning bör dock begränsas hela perioden då den står på samma nivå hela tiden. Beräkningarna av buller som bolaget presenterat visar att begränsningsvärdet för buller underskrids med liten marginal vid en bostad och att krossningsverksamheten bidrar med 6-8 dBA högre bullervärden vid vissa bostäder jämfört med när endast verksamhet för blockstensbrytning sker. Om reststensupplaget räknas som bullervall råder det osäkerhet om när denna kommer finnas på plats med tanke på att bolaget har för avsikt att krossa upp så mycket reststen som möjligt. Det ska dessutom utformas i både höjd och läge så att det skärmar av mot bostäderna. Om Mark- och miljööverdomstolen bedömer att villkoret ska ändras så att krossning och sortering får ske under veckorna 26-27 i likhet med bergsborring och sprängning bör det framgå i villkoret att krossningen endast får ske när det finns en bullervall mot bostäder som skärmar av bullret från denna verksamhet.

REMISSYTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Remissmyndigheterna har sammanfattningsvis yttrat sig enligt följande.

Naturvårdsverket

Reststenens fortsatta användning är avgörande för klassificeringen enligt miljöbalken som biprodukt eller avfall. Klassificeringen av restprodukterna kan variera över tiden.

Det är därför en fråga som inte bör avgöras vid tillståndsprövningen. Beslutet om klassificering av restprodukterna bör istället göras av den som bedriver verksamheten där avfall uppkommer efter samråd med tillsynsmyndigheten. En sådan klassificering bör göras senast när produktionen påbörjas. Bedömningen av om restprodukten är avfall eller biprodukt är avgörande för vilka krav som ställs vid vidare hantering av restprodukten. Reststenen kan användas även om den klassificeras som avfall. Det är positivt att verksamheten planeras så att reststenen kan användas när efterfrågan uppstår. Om reststenen kan användas för att minska användningen av naturgrus så ligger även detta i linje med miljö kvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet*. Om det inte är säkert att reststenen kommer att användas eller om denna användning inte kan förutses annat än på mer eller mindre lång sikt är den avfall. Det är inte tillräckligt att det är möjligt att materialet ska användas för att det ska betraktas som en biprodukt.

Om sökanden anser att sannolikheten är stor att restprodukterna kommer att klassificeras som avfall finns möjlighet att ansöka om eventuella tillstånd för avfallshantering i samband med ansökan om tillstånd för övrig verksamhet. Detta är ett sätt att undvika dubbla prövningar.

Frågan om avsättningsmöjligheterna för reststenen är inte lämplig att skjuta upp. I samband med att produktionen börjar krävs kunskap om den fortsatta användningen av restprodukten. Miljökonsekvensbeskrivningen bör beskriva miljöeffekterna av ett upplag av reststen. Flera av de försiktighetsmått som anges i förordningen (2013:319) om utvinningsavfall kan vara relevanta oavsett om reststenen klassificeras som avfall eller inte. Om förordningen inte är tillämplig kan motsvarande krav ställas med stöd av 2 kap. miljöbalken. Om reststenen är avfall vid en bedömning enligt 15 kap. 1 § miljöbalken är den så även under de tre första produktionsåren. Reststenen kan komma att lagras i tåkten oavsett om den klassas som avfall eller inte. Naturvårdsverket delar bolagets mening att det inte är motiverat att begränsa upplagets storlek med hänvisning till eventuell avfallsklassificering. Det kan däremot finnas andra skäl att begränsa upplaget.

Det är sökanden som i sin ansökan anger ramarna för prövningen, men ytterst åligger det tillståndsmyndigheten att ta ställning till om ansökan kan ligga till grund för

prövningen. Sökanden måste därför i ansökan ange vilka tillstånd ansökan omfattar. Det noteras att ansökan inte omfattar tillstånd till vattenverksamhet. Förhållandena för täkten innebär att tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken kan aktualiseras. Efter samråd med SGU har dock framkommit att det i detta fall är uppenbart att det inte finns någon risk för att denna verksamhets inverkan på vattenförhållandena skadar allmänna eller enskilda intressen. Undantagsregeln i 11 kap. 12 § miljöbalken kan därför eventuellt vara tillämplig i detta fall. Om Mark- och miljööverdomstolen bedömer att tillstånd krävs enligt 11 kap. miljöbalken kan det på grund av omständigheterna i det enskilda fallet finnas skäl att frångå kravet på en samlad prövning enligt 9 och 11 kap. miljöbalken.

Sveriges geologiska undersökning (SGU)

SGU har yttrat sig ett flertal gånger i ärendet. Inledningsvis påpekade SGU att grundvattenförhållandena i tillståndsansökan var sparsamt beskrivna och att sökanden borde utreda vilken påverkan en avsänkning av en planerad täktbotten medför och att brunninventering av enskilda vattentäkter borde ske. SGU yttrade sig även efter att bolaget kompletterat ansökan med en hydrogeologisk utredning som utvisade att bergmassan var tät och med nära obefintlig vattenförande förmåga.

SGU:s inställning är att alla täkter som bedrivs under grundvattenytan och där grundvattenbortledningen är sådan att det finns risk för att allmänna eller enskilda intressen skadas bör ha tillstånd till bortledningen. I det aktuella fallet menar SGU att det är inga eller ytterst små volymer grundvatten som kommer att hanteras och grundvattenpåverkan på verksamheten bedöms som liten. Det är därmed inte uppenbart att några intressen kommer att påverkas. SGU:s bedömning är att det inte finns anledning att söka tillstånd till grundvattenbortledning. Sökanden bör dock ha ett väl fungerande kontrollprogram som omfattar mätningar i omgivande brunnar.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL*Alternativredovisningen och lokaliseringen*

I likhet med mark- och miljödomstolen bedömer Mark- och miljööverdomstolen att alternativredovisningen uppfyller kraven på en miljökonsekvensbeskrivning. Det finns inte skäl att neka tillstånd på den grunden att denna inte skulle vara tillräcklig.

Av ansökan framgår att det finns fem bostäder inom en radie på 700 meter och att närmaste bostadshus är beläget ca 340 meter från gränsen för verksamhetsområdet. När det gäller avstånd till bostäder får en prövning göras utifrån förhållandena i det enskilda fallet. Det finns därvid inget fastslaget avstånd som domstolen är bunden av. Under förutsättning av att lämpliga villkor meddelas utgör avståndet till bostäder inte något hinder mot att tillstånd meddelas. Mark- och miljööverdomstolen gör heller ingen annan bedömning än den mark- och miljödomstolen har gjort vad gäller lokaliseringen som sådan och behovsprövningen i målet.

Frågan om tillämpning av 11 kap. miljöbalken om vattenverksamhet

Som en allmän utgångspunkt bygger miljöbalken på att prövningen av en verksamhet ska ske samlat. Det är verksamhetsutövaren som genom sin ansökan anger ramen för prövningen, men tillståndsmyndigheten har att se till att prövningen får en lämplig omfattning. När det gäller täktverksamhet är det av särskild betydelse därför att om vattenverksamhet ska bedrivas och därmed provas enligt 11 kap. miljöbalken innebär det att prövningen ska göras av mark- och miljödomstolen och inte av miljöprövningsdelegationen (jfr 21 kap. 3 § miljöbalken).

Sökanden har gjort gällande att tillstånd inte krävs. Frågan om tillämpning av 11 kap. miljöbalken har berörts i underinstanserna, men något uttryckligt ställningstagande om prövningsramen har inte redovisats på annat sätt än att det i miljöprövningsdelegationens beslut anges att prövningen görs enligt 9 kap. miljöbalken. Mark- och miljödomstolen har uttalat att påverkan på åvattnet inte föranleder tillämpning av 11 kap. miljöbalken.

Vid tåkten kommer viss grundvattenbortledning äga rum, vilket utgör vattenverksamhet enligt 11 kap. 3 § 6 miljöbalken (11 kap. 2 § 2 enligt lydelse som gällde före den 1 juli 2014). Sådan verksamhet är tillståndspliktig (9 §).

Tillstånd eller anmälan enligt miljöbalken behövs inte om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena (11 kap. 12 § miljöbalken). Det är verksamhetsutövaren som har bevisbördan för att förutsättningarna är uppfyllda. Beviskravet är mycket starkt och kravet på att förhållandet ska vara uppenbart innebär att förprövningsplikten omfattar i princip all vattenverksamhet av någon betydelse (se prop. 1997/98:45, Del 2, s. 134).

Mark- och miljööverdomstolen finner, med hänsyn till vad som framkommit om den begränsade verksamhet som redovisats, liksom den begränsade påverkan, att remissinstansernas, och framför allt SGU:s, bedömning att bestämmelsen är tillämplig får accepteras; förprövningsplikt för vattenverksamhet föreligger alltså inte. Skäl för avvisning på grund av att prövningen varit för begränsad saknas därmed (jfr MÖD 2011:51).

Hanteringen av reststenen

Den övergripande fråga som Mark- och miljööverdomstolen har att ta ställning till beträffande reststenen omfattar vad som berörts ovan om en lämplig omfattning av tillståndsansökan och hur reststenen ska hanteras rättsligt.

Mark- och miljödomstolens redovisning under rubriken Blocksten och reststen (s. 12 ff.) är i huvudsak invändningsfri. Mark- och miljööverdomstolen delar också mark- och miljödomstolens slutsats att frågan om reststenens hantering är av betydelse för tillgodoseende av hushållningsprincipen och därmed för tillåtlighetsbedömningen. Frågan är även förknippad med om och när reststenen är att bedöma som avfall och till en annan bärande princip i miljölagstiftningen, nämligen kretsloppsprincipen, dvs. möjligheterna till återanvändning och återvinning. Det är också en riktig utgångspunkt, såsom angetts, att ansökan inte anger ett ändamål med reststenen, att den heller inte omfattar någon ansökan om tillstånd till avfallshantering och att det därmed inte är möjligt att ge något sådant tillstånd.

Miljöprövningsdelegationen satte frågan om avsättningsmöjligheter för reststenen på provotid. Detta underkändes av mark- och miljödomstolen, som ansåg att syftet med provotiden var otydligt och att hanteringen av reststenen dessutom har betydelse för tillåtligheten på ett sätt som innebär att den inte bör sättas på provotid. Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens bedömning. Inom ramen för prövningen av själva täktverksamheten – vilket inkluderar såväl upplag av lossat material som efterbehandling – måste reststenens hantering kunna bedömas för att verksamheten ska anses tillåtlig.

Tillämpningen av hushållningsprincipen innebär att det är önskvärt att reststenen bearbetas och nyttiggörs så långt möjligt under tillståndstiden. Mark- och miljödomstolens villkor 24 om att högst 400 000 ton får läggas upp innebär i och för sig ett säkerställande av att reststenen nyttiggörs, i enlighet med vad sökanden har åtagit sig.

Reststenens fortsatta användning är avgörande för om den är att bedöma som biprodukt eller avfall. En aspekt på hushållningen av naturresursen är att reststenen även efter att tillståndstiden löpt ut kan nyttiggöras om behov uppstår. Som Naturvårdsverket anfört kan klassificeringen av restprodukter variera över tiden. Detta är således en fråga som inte kan avgöras vid tillståndsprövningen. Reststenen kan komma att lagras i tükten oavsett om den klassas som avfall eller inte.

Det sagda innebär emellertid att det inte är möjligt att vid tillståndsprövningen nu utgå från att avfall uppstår först efter tre år då anläggningen kan klassas som en utvinningsavfallsanläggning. Det är också tveksamt om och i vilken omfattning villkor 24 begränsar den sökta verksamheten på ett lämpligt sätt.

Det är oklart hur mycket reststen som kommer att användas vid uppbyggnaden av tüktområdet, dvs. något som normalt inte innebär att stenen utgör avfall. Det är vidare osäkert hur stora avyttringsmöjligheterna är. Dessa kan också komma att variera över tiden, vilket beror på omständigheter utanför sökandens kontroll, t.ex. vad gäller det externa behovet av restmaterialet som en följd av byggande eller annan efterfrågan.

Det innebär inte självklart någon miljönytta om bolaget tvingas transportera bort reststen och lägga den på en annan plats för att uppfylla villkoret. Även om det är önskvärt att begränsa mängden reststen riskerar verksamheten genom villkor 24 att begränsas på ett sätt som inte framstår som rimligt. Detta gäller även, som länsstyrelsen föreslagit, under villkor att en större mängd sten – 600 000 ton – skulle få läggas upp.

En täktverksamhet som innebär att reststenen under tillståndstiden dels nyttiggörs så långt möjligt dels placeras i upplag utan risk för vattenförorening, får i och för sig bedömas som tillåtlig. Underlaget i målet möjliggör en sådan bedömning. Bolaget har beskrivit hur den planerade täktverksamheten avses bedrivas och även gett in en efterbehandlingsplan, vilket man uppgett motsvarar vad som mest kan komma att placeras i upplaget. Risken för att reststenen – som är inert – ska orsaka förorening av mark eller vatten kan bedömas vara begränsad. De invändningar som framförts om upplagets befarade storlek är visserligen beaktansvärda. Med hänsyn till att lokaliseringen ändå bedömts tillfredsställande samt att provisoriska villkor föreskrivits för utgående vatten och ytterligare utredning om förorening till recipient ska utföras, saknas tillräckliga skäl att meddela villkor som begränsar upplagets storlek under verksamhetstiden. För denna slutsats talar även det förhållandet att det finns andra regler som verkar för en minskning av mängden utvinningsavfall.

Förordningen (2013:319) om utvinningsavfall, utvinningsavfallsförordningen, (som trädde i kraft den 1 juli 2013 och ersatte den tidigare gällande förordningen {2008:722} om utvinningsavfall) innehåller krav bl.a. på att den som i sin verksamhet ger upphov till eller hanterar utvinningsavfall ska vidta avfallsförebyggande åtgärder, främja den återvinning av avfallet som är lämplig från miljösynpunkt och bortskaffa avfallet på ett sätt som är säkert för människors hälsa och miljön på kort och lång sikt (22 §). En avfallsplan måste vidare ges in.

Sökanden kommer således att vara tvungen att ta ställning till hur den vidare verksamheten ska planeras och bedrivas med avseende på avfallsfrågan.

Slutsatsen är i detta fall att verksamheten får anses tillåtlig enligt miljöbalken under förutsättning att sökanden fullgör sitt åtagande att finna avsättning för reststenen. Detta åtagande ryms under det allmänna villkoret. Som en följd av att sökanden inte fullt ut redovisat hur man avser att hantera reststenen kan ytterligare tillståndsprövningar bli nödvändiga redan under tillståndstiden. En dubbelprövning kan således under dessa förhållanden inte undvikas. Att prövningen inte kan ske samlat är en konsekvens av ansökans utformning. Även om förfarandet inte framstår som helt lämpligt utgör det i sig inte hinder för tillstånd.

Sammanfattningsvis finns det inte tillräckliga skäl att i detta fall meddela villkor om storleken på reststensupplaget och villkor 24 ska därför upphävas.

Tillsynsmyndigheten bör dock ha inflytande över utformningen och placeringen av reststensupplaget under tillståndstiden. Detta bör dock tillförsäkras genom ett tillägg till förordnandet om delegation. Detta innebär i sin tur att det provisoriska villkor som länsstyrelsen har föreslagit inte är nödvändigt.

Efterbehandling

Den nuvarande efterbehandlingsplanen speglar uppenbarligen inte till fullo hur efterbehandlingen avses att ske. Detta får dock anses utgöra en tillsynsfråga. Hur den slutliga efterbehandlingsplanen bör utformas beror på hur stor andel av reststenen som kommer att avyttras. Villkor 18 har modifierats av mark- och miljödomstolen i syfte att undvika att delegationen till länsstyrelsen begränsas på ett sätt som inte är förenligt med bedömningen att det saknas behov av ett reststensupplag i den omfattning som angetts.

Villkor 20 innebär att "sjön som skapas" ska ha en viss bottenlutning. Det bör noteras att 22 § 4 utvinningsavfallsförordningen anger att avfall ska läggas tillbaka i den hålighet som har uppkommit vid utvinningen. Det finns dock inte tillräckliga skäl att ändra villkor 20, som inte kan anses innebära ett absolut påbud om att en sjö ska skapas.

Villkor 6, andra stycket, driftsbegränsningar under semesterperiod

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att länsstyrelsens förslag till villkor innebär det förtydligande av villkoret som klagandena efterfrågat och även en balans mellan sökandens möjligheter att bedriva arbete och de närboendes önskemål om en ostörd semesterperiod. Denna period bör uppgå till sex veckor. Villkorets andra stycke ska utformas i enlighet med vad som framgår av domslutet.

Övriga frågor

Inom ramen för detta mål prövas inte frågor som gäller skadestånd, dvs. det som gjorts gällande beträffande skada på grund av att närliggande fastigheter faller i värde genom närheten till tälkten.

Den erbjudna säkerheten i form av en bankgaranti som är gällande i två år efter tillståndstidens utgång får anses vara betryggande. Det har inte framkommit att det finns behov av att ändra säkerhetens storlek, som bestämts till 1 000 000 kr.

De villkor till skydd mot vattenföroreningar som meddelats får vidare anses tillräckliga. Det bör noteras att slutliga villkor återstår att meddela vad gäller utsläpp till vatten (se U1- U3). Som framgått ovan ges genom delegation tillsynsmyndigheten möjlighet att besluta om var reststenen bör placeras för att, om det behövs, undvika att placering sker i direkt anslutning till våtmarken.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolens dom ska ändras på så sätt att villkor 24 om reststenen upphävs och frågor om upplagets placering och utformning delegeras till tillsynsmyndigheten. Villkor 6, andra stycket, ändras något. Vad klagandena anfört i övrigt är inte skäl att ändra mark- och miljödomstolens dom, som således står fast i huvudsak.

Mark- och miljööverdomstolens dom får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg, Vibeke Sylten, referent, och Margaretha Gistorp samt tekniska rådet Yvonne Eklund.

Föredragande har varit Anna Zilla.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-11-08
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1730-13

KLAGANDE

1 -11. S W m.fl.

Dok.Id 256147

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: MMD.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-12:00 13:00-16:30

MOTPART

1. Emmaboda Granit AB, 556534-1400
Box 77
361 22 Emmaboda

Ombud: O K och S K

2. Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Skåne Län, Miljöprövningsdelegationens beslut 2013-03-21 i ärende nr 551-22049-2012, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till täktverksamhet på fastigheterna X och Y i Östra Göinge kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår Bolagets begäran om syn.

Mark- och miljödomstolen ändrar miljöprövningsdelegationens beslut på följande sätt.

Tillägg till villkor 6: Krossning, sprängning och skutknackning får inte ske under perioden midsommarhelgen och sex veckor därefter.

Villkor 18 ska ändras till följande lydelse.

Verksamheten ska bedrivas så att efterbehandling enligt den 11 november 2010 upprättade efterbehandlingsplanen underlättas. En slutlig efterbehandlingsplan ska lämnas in till tillsynsmyndigheten i god tid, dock senast ett år, innan tillståndet löper ut eller det blir aktuellt med slutlig efterbehandling av något delområde. Samråd ska ske med tillsynsmyndigheten inför upprättande av slutlig efterbehandlingsplan.

Mark- och miljödomstolen upphäver förordnandet om provotid såvitt avser frågan om avsättningsmöjligheter för restenen och upphäver utredningsvillkoret U4.

Mark- och miljödomstolen föreskriver ett nytt villkor 24 enligt följande.

Reststensupplaget får uppgå till högst 400 000 ton. Utformning och placering av reststensupplaget ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena i övrigt.

BAKGRUND

Den 21 mars 2013 beslutade Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Skåne län att meddela Bolaget tillstånd för täktverksamhet avseende blocksten på fastigheterna X och Y i Östra Göinge kommun. Tillståndet omfattade ett totalt uttag av 2 000 000 ton berg. Det årliga uttaget fick uppgå till en sammanlagd kvantitet om 150 000 ton berg och tillståndet skulle gälla till den 31 december 2033. Därefter har ägarna till närbelägna fastigheter överklagat beslutet till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Karl- Erik Nyman har yrkat att beslutet ska upphävas.

Till stöd för sin talan har han anfört i huvudsak följande. Bolagets ansökan är synnerligen bristfällig i flera avseenden bl.a. då man ej bestämt nivån för bergets överyta inom brytningsområdet och därtill inte angett brytningsdjup eller bestämt bergets kvalitet och sprickförekomst. Det har ej gjorts någon borrhjullregistrering eller borrhjullundersökning. Att utifrån uppgiften om att det på platsen skulle finnas unika egenskaper för verksamheten och därefter endast en efterbehandlingsplan (ritning nr 2) och en ofullständig brytningsplan (ritning nr 1) som grund för tillståndsansökan, får betraktas som oseriöst. Bolaget har inte heller utfäst sig att bearbeta och bortföra någon reststen. Detta innebär ett stort slöseri med en ändlig naturresurs som dessutom enligt Bolaget anses vara unik och attraktiv på marknaden. Bolaget har fått tillstånd att bryta 2 miljoner ton bergmaterial och anser sig kunna avyttra 15 % härav som blocksten. Om inget övrigt bergmaterial avses avyttras i nämndvärd omfattning innebär detta att 1,7 miljoner ton reststen ska läggas i uppslag. Det pågår en ständig teknikutveckling i denna fråga varför det är möjligt att man i framtiden kan uppnå en betydligt högre utnyttjandegrad av diabastäkter än vad som sker idag. Om man kan ta ut dubbelt så mycket avyttringsbar blocksten med attraktiv kvalitet till en obetydligt ökad bearbetningskostnad är naturligtvis den aktuella stentäkten synnerligen ekonomiskt intressant för Bolaget. Han anser att Bolagets påståenden på basis av ansökningshandlingarna, att 15 % kan utnyttjas och avyttras som blocksten är närmast en förhoppning som möjligen kan glädja Bolag-

tes aktieägare och långgivare. Naturligtvis ökar Bolagets värde om man förfogar över en sådan stentäkt. Vid en uträkning av bergstensuttaget blir resultatet att 840 000 ton reststen kan komma att läggas i uppslag. Slutsatsen av beräkningen är att verksamhetsområdet inte är lämplig eftersom ytterligare uppläggningsplatser ej får plats. Därtill kommer bullernivån att öka avsevärt med hänsyn till att all reststen ska bearbetas, transporteras med stålflaksdumpers och tippas i uppslag inom området. Verksamheten får inverkan av betydelse på hans möjlighet att bebygga eller hyra ut bostäder på fastigheten.

S W m.fl. har i första hand yrkat att beslutet ska upphävas och i andra hand att villkoren i tillståndet ändras på följande sätt.

1. Reststensupplaget ska begränsas. Avyttringen av reststen ska följa blockstensbrytningen. Detta ska anges i tillståndet och inte sättas på provotid. Lagar/regler och förordningar som reglerar miljö kvalitetsmålen ska vara vägledande för villkor. Ett buffertupplag på 200 000 ton bör dock kunna medges.
2. Vattenproverna för att utröna olika förekomster ska anges i tillståndet och en del bör sättas på hela tillståndstiden under kontroll av länsstyrelsen. Innan uppstart ska Bolaget ta bottensedimentprover och bottenfaunaprover nedströms och uppströms täkten.
3. Driftstider bör anpassas till marknadens övriga tider 7-16. Bullerfria nätter och helger samt semesteruppehåll sommartid. Detta är ett opåverkat område och fritt från ständigt buller.
4. Besiktning/mätningar gällande buller och vibration ska företas på alla berörda fastigheter som är angivna i denna överklagan.
5. Den verksamhet som avses begränsar nyttjanderätten av deras fastigheter och de bör således kompenseras av Bolaget.

Som skäl för yrkandena har de anfört i huvudsak följande. Bolaget har redovisat en bristande alternativ lokalisering av verksamheten. Av mark- och miljödomstolens avgörande i mål M 1983-12 framgår att en redovisning över en alternativ lokalisering ska finnas med i en miljökonsekvensbeskrivning. Det förhållandet att täktmaterial utgör en begränsad resurs motiverar särskilt att man ska pröva behovet av verksamheten. Bolaget gör gällande att lokaliseringskravet är uppfyllt i ansökan och att fyndigheten är så unik att en alternativ lokalisering kan underlåtas. Bolaget har inte presenterat någon översiktskarta över andra diabasförekomster i området eller regionalt. Bolaget bör för en alternativ lokalisering av verksamheten rikta in sig på alternativa lokaliseringar där det ej har rådighet över mark och inte som tidigare enbart sådan mark det har rådighet över. Det faktum att materialförekomsten är unik innebär inte per automatik att en ansökan ska ges tillstånd. Länsstyrelsen och miljöprövningsdelegationen har inte tagit sitt fulla ansvar när det gäller att utreda behovet av en ny täkt. Inom närområdet har Bolaget redan flera befintliga täkter med stora reststensupplag. Det kan inte anses vara förenligt med god resurshållning när våra resurser utplånas på detta sätt. Länsstyrelsen borde ha förelagt Bolaget att lägga fram en utredning om behovet av täkten samt en täktplan av den omfattning som behövs.

Bolaget har inte heller klarlagt förekomstens utbredning varför Bolagets tänkta brytning är en gissning. Man kan fråga sig hur Bolaget avgränsat det föreslagna brytningsområdet. Efter att mark- och miljödomstolen upphävde miljöprövningsdelegationens tidigare beslut i samma fråga, fick Bolaget i uppdrag att redogöra för bl.a. kvalitet, färg och sprickighet av de olika stenarna på de alternativa lokalerna. Den tabell som Bolaget sedermera lämnat in kan ifrågasättas och kan vara både felaktig och missvisande samt saknar den relevans i ansökan. Utan en redovisning över den stora variation av de bedömda egenskaperna på en plats och längs en diabasgång (vilka påverkar klassningen) är det lätt att uppfatta redovisningen som godtycklig och vinklad. Bolaget skriver i ansökan att en okulär besiktning genomförts avseende stenen från Romperödsberget men kan en okulär besiktning vara jämförbar med den mätning som är gjord på övriga stenen?

SGU:s utlåtande om hyperitdiabasen är motsägelsefull. SGU skriver att materialet är grovkornigt men i nästa mening påstås att det är fint medelkornig till medelkornig. Det är vanskligt att bygga upp ett resonemang på lösa antaganden som sedan ligger till grund för ett beslut.

Den rätt som Bolaget har att utnyttja sin mark i anslutning till den planerade verksamheten inskränks med den planerade verksamheten. Beslut om framtida bygglov skulle ej beviljas då kommunens rekommendation är att inte tillåta bostäder närmre än 500 meter från ett industriellt verksamhetsområde av ifrågavarande typ. Det är olämpligt, att som planerat, dumpa reststen/avfall i direkt anslutning till den våtmark som årligen översvämmas, detta med hänsyn till Bivarödsåns höga naturvärden. Det skulle stå i strid med ramvattendirektivet om dumpning av reststen skulle få företas. Den inventering som Skogsstyrelsen företagit kan ifrågasättas. Frågan om buller och impulsljud har inte besvarats än. Miljöprövningsdelegationen har beslutat att ljudtopparna nattetid inte får överstiga 55 dB(A) men de anser att det är oacceptabelt med hänsyn till att det i nuläget är relativt tyst nattetid.

Till överklagandet bifogas och åberopas bl.a. olika översiktskartor samt fotografier över omgivningarna.

Länsstyrelsen i Skåne län har bestritt bifall till yrkandena om att Bolagets ansökan ska avslås. I övrigt har Länsstyrelsen anfört följande. Det finns inte någon erinran emot att arbetstiderna begränsas under sommarmånaderna antingen kortare dagar (07-16) alternativt helt uppehåll med verksamheten under några veckor på sommaren.

Bolaget har bestritt bifall till överklagandena. Bolaget har vidare begärt att domstolen håller syn på platsen för det fall mark- och miljödomstolen inte skulle finna det uppenbart obehövt.

Bolaget har anfört i huvudsak följande. Sverige har en berggrund som är gammal och till vissa delar unik. Svensk natursten har högt anseende i Europa och världen i

övrigt på grund av dess mycket goda tekniska egenskaper i kombination med utseende och en noggrann kvalitetskontroll vid produktionen.

Med hänsyn till innebörden av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken (miljöbalken 1998:808,MB) och därtill prop.2008/09:144 s. 20-21 är betydelsen av lokaliseringsregeln begränsad vid en prövning av uttag av lägesbundna naturresurser där tillgången är begränsad. Sveriges expertmyndighet för frågor om berg, jord och grundvatten, SGU, har den 3 oktober 2012 kommit in med ett yttrande avseende egenskaperna på den diabasfyndighet som den ansökta verksamheten avser och huruvida denna diabasfyndighet är att anse som unik. SGU anser hyperitdiabasen som unik. Med stöd av SGU:s yttrande är det oomtvistligt att den ansökta verksamheten avser uttag av en lägesbunden naturresurs där tillgången är synnerligen begränsad. Den lokaliseringsutredning som upprättats för ärendet uppfyller mer än väl de krav som rimligen kan ställas på denna typ av utredningar, speciellt mot bakgrund av att verksamheten avser uttag av en platsspecifik fyndighet där fyndigheten, enligt SGU, är att betrakta som unik.

Beträffande reststenshanteringen, vilken uppkommer i samband med den ordinarie verksamheten, läggs denna i upplag på ett säkert sätt så att reststen kan tas ut från upplaget och förädlas allteftersom att efterfrågan uppstår. Genom upplaget möjliggörs ett framtida uttag och utnyttjande av råvaran reststen. Sedan tidigare har det åtagits att den absoluta merparten av reststenen ska förädlas till kvalificerat väg- och bostadsbyggnadsmaterial. I och med det aktuella bergmaterialets lämplighet som bl.a. järnvägsballast finns det goda avsättningsmöjligheter för den reststen som uppkommer i samband med den ordinarie verksamheten. I det geotekniska utlåtandet för stabilitet av jordlager under planerat reststensupplag som upprättats av Norconsult anges att stabiliteten av reststensupplaget mot Bivarödsån är betryggande. Det planerade reststensupplaget medför därmed ingen påverkan av betydelse på Bivarödsån.

Det anses inte att de rekommenderade skyddsavstånden i Boverkets skrift Bättre plats för arbete (allmänna råd 1995:5) skulle utgöra ett förbud mot nybyggnation

inom de klagandes fastigheter. Den form av verksamhetsrelaterad miljöpåverkan som kan antas vara aktuell är framförallt buller. De sprängningar som sker inom ramen för den ansökta verksamheten är i sammanhanget mycket begränsade och som följd visas att miljöpåverkan från sprängningsarbetet, så som vibrationer och luftstötsvågor, inte medför någon olägenhet av betydelse. Av bullerspridningskartorna framgår att mindre delar av klagandenas fastigheter kan komma att utsättas för bullernivåer upp mot ca 55 dB(A) vid vissa arbetsmoment, inom dessa delar av fastigheterna finns i dagsläget inga bostadsfastigheter. Beräkningarna av buller utgör ett ”värsta scenario” och detta scenario kan i praktiken inte uppstå eftersom borrhning i de högre lägena endast kan ske vid den inledande fasen av verksamheten. Vid den inledande fasen har ingen reststen uppkommit och därmed finns ingen reststen att krossa.

Miljöprövningsdelegationens formulering avseende utredningsvillkoret är väl avvägt och rimligt. Den ansökta verksamheten har genom utredningsvillkor U1-U3 samt genom de provisoriska föreskrifterna P1 och P2 i det överklagade beslutet påförts ett långtgående och detaljerat provtagningsprogram i syfte att utreda och undersöka den ansökta verksamhetens utsläpp till recipienten. I sammanhanget kan nämnas att, utöver ett genomförande av en daglig okulär kontroll, det även ska göras en vattenprovtagning ca 1-2 gånger per år vid Bolagets övriga blockstenstäckter.

Klagandens uppfattning om att den aktuella verksamheten är belägen inom ett bullerfritt, tyst eller opåverkat område delas inte.

Beträffande begränsningen av buller kan godtas en inskränkning under veckorna 28- 31 avseende bergsborrning, sprängning, krossning och sortering. Övriga verksamheter såsom transporter, reparationsarbeten, linsågning m.m. ska få bedrivas i vanlig utsträckning och under de tider som framgår av Bolagets yrkande i ansökan avseende arbetstid.

Sammanfattningsvis anser Bolaget att fyndigheten är ny och unik utifrån de geologiska egenskaper som har betydelse för brytning av blocksten. Verksamheten kan

bedrivs utan att människors hälsa äventyras eller miljön i övrigt påverkas nämnvärt. Utredningar i målet har visat att verksamheten kan bedrivs med en låg och acceptabel nivå av störningar i form av buller, damm och vibrationer för kringboende. Verksamheten uppfyller därmed miljöbalkens krav på en lämplig lokalisering. Verksamheten påverkar inga värdefulla natur- och kulturmiljöer. Verksamhetens art medför att utvunnet material kan återanvändas och återvinnas vilket i sin tur medför en långsiktig och god hushållning med naturresurserna. Verksamheten är därmed förenlig med miljöbalkens mål enligt 1 kap 1 § MB.

DOMSKÄL

Syn

Mark- och miljödomstolen anser det inte erforderligt med syn för bedömningen av målet. Bolagets begäran om syn ska därför avslås.

Lokaliseringen

Av 6 kap. 7 § punkten 4 MB framgår att en redovisning av alternativa platser ska finnas med i en miljökonsekvensbeskrivning, om sådana är möjliga. Av proposition 1997/98:45 framgår dock att någon alternativ placering inte behöver anges om det på grund av verksamhetens särskilda karaktär inte finns någon sådan. Vid bestämningen av huruvida verksamheten är av sådan särskild karaktär ska man se till syftet med verksamheten och om syftet med verksamheten kan nås genom andra utformningar och andra lokaliseringar. I förevarande fall är verksamhetens syfte att för produktionsändamål såsom blocksten, utvinna fyndigheten hyperitdiabas. Tillgången av hyperitdiabas är begränsad till vissa platser i Sverige och enligt remissutlåtande från SGU har konstaterats att Bolagets huvudalternativ består av en unik sammansättning. Snarlika fyndigheter förekommer dock på flera platser varför lokaliseringalternativen ska uppställas i normal omfattning och inte göras avkall på så sätt som anförs i prop.2008/09:144. I fråga om unicitet hos bergmaterialet anser domstolen att det ligger i SGU:s myndighetsansvar att bedöma den frågan och ifrågasätter i sammanhanget inte den gjorda bedömningen. Därtill ska framhållas att den berggrundskartering som tagits fram för området är relativt ny. I sammanhanget poängteras även att SGU inte angett något om att fyndigheten skulle vara så unik att den bör bevaras till eftervärlden.

I en miljökonsekvensbeskrivning ska det av en motivering framgå varför ett visst alternativ har valts samt även finnas en beskrivning av konsekvenserna av att verksamheten inte kommer till stånd (6 kap. 7 § andra stycket 4 miljöbalken och 3 § förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar). Hur omfattande en redovisning av de alternativa placeringarna ska vara är något som lagstiftaren inte valt att ta ställning till, dock ska syftet med miljökonsekvensbeskrivningen, d.v.s. identifieringen över direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten kan komma att medföra, vara uppfylld. För ändamålet bör ledning tas av de allmänna hänsynsreglerna däribland försiktighetsprincipen vilken utläses genom 2 kap. 3 § MB.

Bolaget har i miljökonsekvensbeskrivningen redovisat tre alternativa placeringar av verksamheten vilka utgörs av platserna Ramsås, Rumperöd och Linderöd i Skåne. Vad gäller dessa alternativa verksamhetsplaceringar, exempelvis Rumperödsområdet och Ramsaområdet omfattas de av ett riksintresse för naturmiljön respektive av Natura 2000 bestämmelser. Domstolen finner att den redovisning som Bolaget uppvisar är tillräcklig för att kunna bedöma vilken plats som enligt 2 kap. 6 § MB är lämpligast samt därtill för bedömningen över huruvida verksamheten överhuvudtaget kan komma till stånd. Domstolen finner att huvudalternativets område varken omfattas av detaljplan, riksintressen eller av områdesskydd. I Östra Göinges översiktsplan från år 2012 nämns den svarta diabasfyndigheten kring Biskopsgården som något säreget och Bolaget har också argumenterat för att den planerade bergtåkten är lämpligast med tanke på fyndighetens egenskaper. Domstolen finner efter en bedömning av de olika alternativen att Bolagets huvudalternativ får anses som det mest lämpliga. Något behov av ytterligare komplettering av miljökonsekvensbeskrivningen föreligger därför inte.

Behovsprövning

De klagande har på olika sätt ifrågasatt behovet av tåkten, bl.a. med hänvisning till miljöbalkens bestämmelser om långsiktigt god hushållning i allmänhet och hushållning med material och råvaror, både vad avser huvudprodukten blocksten av viss kvalitet och biprodukten/avfallet reststen.

De har anfört att den tillståndssökta verksamheten är av sådan art att en behovsprövning borde ha företagits av Bolaget eller att länsstyrelsen annars borde ha förelagt Bolaget att komma in med en sådan utredning. I detta sammanhang vill mark- och miljödomstolen betona att den behovsprövning som förut skulle göras ifråga om täkter sedan flera år tillbaka utgått ur miljöbalken genom proposition 2008/09:144 och förordning 2010:955. Redan av prop. 2004/05:129 (En effektivare miljöprövning) framgår att regeringen har ansett att täkter ska prövas enligt samma bestämmelser som gäller för övriga miljöfarliga verksamheter. Av 9 kap. 6 § miljöbalken (1998:808,MB) framgår att en obligatorisk behovsprövning nu enbart ska göras vad gäller naturgrustäkter. Av 20 e § förordning 1998:899 om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, FMH, framgår dock att länsstyrelsen får förelägga den som söker tillstånd till en täkt att lägga fram en utredning som belyser behovet av täkten och även en täktplan av den omfattning som behövs. Av handlingarna i målet har ej framkommit att länsstyrelsen valt att förelägga Bolaget om någon sådan utredning. Den utredning som av miljöprövningsdelegationen har satts på provotid (U4) har dock karaktären av en sådan behovsutredning. Det kan dock ifrågasättas om denna fråga kan sättas på provotid, då det berör tillåtligheten av verksamheten. Se vidare om det nedan.

Blocksten och reststen

Ifråga om huvudprodukten blocksten av viss kvalitet skulle i och för sig behovet kunna ifrågasättas genom tillämpning av miljöbalkens mål i 1 kapitlet 1 § 4 och 5 punkterna samt hänsynsregler om hushållning i 2 kapitlet 5 §, sett också till flergenerationsperspektivet och de övergripande miljömålen som fastställts av riksdagen. I förarbetena till miljöbalken (prop1997/98:45, del 1 sid 223) uttrycks emellertid, i samband med resonemang om resurshushållning, att ”Det bör dock naturligtvis inte komma ifråga att tillståndsmyndigheten skall göra någon självständig bedömning huruvida den producerade varan bör föras ut på marknaden eller inte”. Frågan om produktmaterialets kvalitet ligger alltså utanför domstolens prövningsram.

Reststen är den sten som uppkommer vid utvinningen av hyperitdiabasen och som inte i sig utgör ett ändamål med Bolagets verksamhet. I målet har av de klagande bl.a. anförts att frågan om reststen inte bör sättas på provotid utan vara villkorat i tillståndet samt att uttaget av reststen ska begränsas. Fråga i målet är därför hur reststenen ska bedömas ur rättsligt och praktisk synpunkt. Mark- och miljödomstolen anser att frågorna om hanteringen av reststen och om när reststenen ska betraktas som avfall är av stor betydelse för resurshushållningsaspekten av tillåtlighetsbedömningen. De eventuella användningsområden som angetts kan inte anses kräva unika material, och andra täkter i regionen kan tänkas utgöra alternativa materialleverantörer. Därmed kan behovet av tækten i detta avseende behöva övervägas närmare, men då inte behovet av produkten i sig, utan behovet inom rimliga transportavstånd som inte kan tillgodoses av befintliga täkter.

Av handlingarna i målet framgår att reststenen i princip kan användas fullt ut, d.v.s. att den kan anses utgöra en biprodukt enligt 15 kap. 1 § miljöbalken och att något restmaterial som oundvikligen måste hanteras som avfall inte behöver uppstå. Det anges att den ”absoluta merparten av reststenen ska bearbetas och förädlas till produkter som efterfrågas av marknaden”. Tækten i avsättning av biprodukter på marknaden har dock betydelse för om och när reststenen ska betraktas som avfall. Det avgörande är bl.a. den lokala efterfrågan på restmaterialet i form av krossmaterial men även efterfrågan av vattenbyggnadssten vilken kan tänkas ha ett större avsättningsområde än den förstnämnda beroende på om förhållandet mellan transportkostnader och produktvärde är gynnsamt. En sviktande efterfrågan kan medföra lagring av reststen på obestämd tid. Om inget planerat utnyttjande föreligger bör det innebära att materialet vid någon tidpunkt bör anses övergå till att utgöra ett avfall, då oanvänd reststen med stöd av följande sammanställning av rättsläget får anses uppfylla definitionen av avfall i 15 kap. 1 § miljöbalken.

Gränsdragningen mellan vad som enligt lagstiftningen utgör avfall eller biprodukt regleras i 15 kap. 1 § andra stycket MB. Bestämmelsen grundar sig på artikel 1 i EU:s ramdirektiv för avfall (direktiv 2008/98/EG). Här stadgas att ett ämne eller föremål ska anses vara en biprodukt om ämnet eller föremålet har uppkommit i en tillverkningsprocess där huvudsyftet inte var att produ-

cera ämnet eller föremålet, materialet kan användas direkt utan någon annan bearbetning som är normal i industriell praxis och det kommer att fortsätta användas på ett sätt som är hälso- och miljömässigt godtagbart och som inte strider mot lag eller annan författning.

För tolkning av ramdirektivets artikel 1 och därmed 15 kap. 1 § MB, har Europakommissionen utgivit ett s.k. tolkningsmeddelande om avfall och biprodukter (Bryssel den 21.2.2007, KOM 2007). Enligt detta bör frågan först ställas om det berörda materialet är en restprodukt eller en produkt. Härvid har slutsatsen dragits att ett material ansetts vara en restprodukt då tillverkaren inte haft något val att vid produktionen av primärproduktionen även producera det berörda materialet (KOM 2007, s. 6). En *restprodukt* kan i praktiken utgöra antingen ett avfall eller en biprodukt beroende på huruvida det utan föregående bearbetning ska återanvändas. I ett fall där materialet inte kommer att faktiskt kunna återanvändas, då det inte uppfyller de tekniska kraven för att kunna användas eller om det inte finns någon marknad för det, bör det i stället betraktas som *avfall*. Det påtalas i tolkningsmeddelandet att ett material som ges en "avfallsstatus" innebär ett skydd för miljön med hänsyn till att det då underställs lagar, förordningar och föreskrifter vilka garanterar att avfall verkligen underkastas en miljömässigt ansvarsfull behandling (KOM 2007, s. 10). Denna avfallsstatus kan dock komma att ändras om materialet skulle kunna komma att faktiskt användas.

I avgöranden från EG-domstolen (Avesta Polarit, C-114/01, och Palin Granit, C-9/00) skulle domstolen avgöra under vilka omständigheter som reststen från gruvor och stenbrott skulle betraktas som avfall. Domstolen fastställde att om reststenen lagrades före en eventuell framtida användning eller framtida obligatorisk avfallsbehandling var det att betraktas som avfall. Om däremot vissa restprodukter, som kunde identifieras fysiskt, lagrades före en eventuell men inte garanterad återanvändning, utan att undergå någon bearbetning, för att användas som utfyllnad av gruvgångar av stabilitetsskäl och detta krävdes för gruvans huvudsakliga verksamhet (utvinning av malm) var materialet inte ett avfall. Slutsatsen var att om materialet behövdes för en del av tillverkarens huvudsakliga verksamhet, det kunde anses utgöra en biprodukt.

Mark- och miljödomstolen finner att det i Bolagets tillståndsansökan inte tydligt nog framgår vilket ändamål som finns med reststenen. Även det förhållandet att miljöprövningsdelegationen fastställt ett utredningsvillkor om reststen visar att frågan inte är tillräckligt utredd. Det är exempelvis i nuläget inte klarlagt vilken mängd reststen som Bolaget kommer att behöva för uppbyggnaden av verksamhetsområdet

eller hur omfattande efterfrågan av ballastmaterial är. Bolaget har i svaromål uppgett att det genom uppläggning av reststenen möjliggör framtida uttag och utnyttjande av råvaran såsom att denna skulle kunna förädlas till kvalificerat väg- och bostadsbyggnadsmaterial. Bolaget har även anfört att reststensupplaget kommer att ske på ett i förhållande till Bivarödsån betryggande sätt.

Mark- och miljödomstolen finner, utifrån vad som redovisats ovan, att reststenen ska ses som ett utvinningsavfall. Bolaget synes också ha accepterat länsstyrelsens syn på att om reststen läggs upp under mer än tre år ska stenen betraktas som avfall.

Bolagets yrkanden i tillståndsansökan omfattar dock inte uttryckligen tillstånd till hantering av avfall eller utvinningsavfall. I ansökan finns visserligen frågan om utvinningsavfall och dess krav på avfallsplan invävt i texten, men något samlat dokument som utgör en avfallsplan saknas. Det förhållandet att efterbehandlingsplanen avser ett permanent upplag om knappt en halv miljon m³ tyder emellertid på att det är fråga om slutlig deponering av avfall. Diabas har densiteten ca 3 ton/m³, men i reststensupplag är volymvikten något lägre. Upplaget är således dimensionerat för huvuddelen av reststenen vilken uppgår till 1,7 miljoner ton vid 15 % uttag av blocksten. Ansökan innebär följaktligen inte ett fullföljande av Bolagets åtagande att nyttiggöra huvuddelen reststenen.

Mark- och miljödomstolen anser att miljöbalkens regler om resurshushållning bör beaktas ifråga om reststenen. I och med att reststenen, vid längre lagring, betraktas som utvinningsavfall ska också förordningen om utvinningsavfall tillämpas. Denna framhåller nödvändigheten av att finna möjligheter till nyttiggörande. I det sammanhanget bör reststenen dock betraktas som inert avfall.

Frågan om avsättningsmöjligheter för reststenen har satts för utredning under en prövotid. Det framgår dock inte direkt vilket syfte det har då enbart frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten har preciserats som syftet med prövotiden. Domstolen anser att denna fråga har betydelse för tillåtligheten och därför inte kan sättas på prövotid. Prövotiden i fråga om avsättningsmöjligheter för reststenen bör därför

upphävas. Såsom ovan anförts är ansökan oklar beträffande omfattningen av reststena som avfall och därför kan inte tillstånd ges till avfallshantering utifrån nuvarande underlag. Domstolen finner dock att tillstånd kan ges i den omfattning som inte ger upphov till avfall, d.v.s. tre års reststensproduktion. Därför bör reststensupplaget begränsas som länsstyrelsen tidigare hade föreslagit som villkor, d.v.s. 400 000 ton. Detta hindrar inte Bolaget från att ansöka om mellanlagring eller deponering av utvinningsavfall när förutsättningarna har utretts bättre eller när erfarenheter har vunnits av hanteringen.

Efterbehandling

Med anledning av att domstolen enligt ovan har ifrågasatt behovet av permanent reststensupplag i den omfattning som efterbehandlingsplanen anger, bör i villkor 18 knytningen till planen inte vara absolut formulerad. Nuvarande formulering ger mycket litet utrymme för den delegation till tillsynsmyndigheten som har gjorts.

Enligt Miljööverdomstolens dom i målet MÖD 2008:24 är det i vissa fall ”viktigt att en slutlig efterbehandlingsplan granskas och att det görs en bedömning utifrån det då gällande kunskapsläget om den föreslagna efterbehandlingen är tillräcklig eller inte. Den granskande myndigheten bör också ha möjlighet att ställa kompletterande krav på Bolaget. För att få till stånd en sådan ordning bör en slutlig efterbehandlingsplan ges in till tillsynsmyndigheten som också bör få delegation att fastställa de ytterligare villkor som kan behövas i detta sammanhang”.

Den inledande delen av villkor 18 bör därför ersättas med krav på att en slutlig efterbehandlingsplan ska lämnas in till tillsynsmyndigheten i god tid innan verksamheten upphör eller det blir aktuellt med slutlig efterbehandling av något delområde. Det bör då finnas tid att genomföra åtgärder innan tillståndet förfaller. Kravet på anmälan till tillsynsmyndigheten kan utgå och får regleras i samband med fastställande av slutlig efterbehandlingsplan.

Buller

Den tidigare återförvisningen avsåg också frågan om användning av hyrdraulhammare för behandling av reststen vilken kan befaras medföra impuls ljud och därmed behov av skärpta immissionsnivåer för buller. Av utredningen i ärendet inför miljöprövningsdelegationens beslut framgår att den sammanlagda ljudnivån för borrhning, sågning och krossning i etapp ett samt krossning i västligt läge beräknats till 44 dB(A) vid samtliga fyra närbelägna bostäder och 40-46 dB(A) vid krossning i ett östligt läge. I etapp två blir motsvarande värden 42 – 48 respektive 42 – 47 dB(A). Sammantaget med vägtrafikbuller beräknas bullernivån vid Uggletorp 2:2 bli 50 dB(A). Om skutknackning skulle ge upphov till impulsartat ljud åtar sig Bolaget att planera och styra arbetet så att 45 dB(A) inte överskrids, t.ex. genom att inte samtidigt bedriva skutknackning och krossning. I miljöprövningsdelegationens beslut har så också det sistnämnda bullervärdet villkorats för dagtid. Frågan är nu om ytterligare begränsning behövs, så som klagandena har yrkat och länsstyrelsen medgivit beträffande inskränkning av drifttider under sommartid.

Mark- och miljödomstolen anser, beträffande villkor 6, att det bör vara rimligt att begränsa särskilt bullrande verksamheter (borrning, krossning och användning av hydraulhammare) utöver villkorade ljudnivåer under viss del av sommaren, så som länsstyrelsen nu har yrkat. Detta torde inte inverka i någon betydande omfattning på möjligheterna att bedriva verksamheten. Begränsningen bör motsvara en hel semesterperiod om sex veckor, vilket är något mer än Bolaget slutligen har medgett. I villkor 7 anges lägre ljudnivå när skutknackning sker dagtid. Av villkor 6 framgår att verksamhet utöver vissa undantag, enbart får bedrivas dagtid. Därför behövs inte nedsättning av bullervillkorsnivån kvälls- och nattetid för skutknackning. Det bör beaktas att skyddsåtgärder ska vidtas så långt som det är möjligt men rimligt, och att det inte finns given rättighet att bullra upp till nivåer enligt riktlinjerna. Domstolen finner det dock inte skäligt att begränsa verksamheten till kl. 16, så som klagande har yrkat.

Övrigt

Med denna utgång av målet kommer sannolikt inte reststenslagret påverka eventuellt vattenområde vad gäller åvattnet i de aspekter som berör 11 kapitlet miljöbalansen. Inte heller i övrigt föranleder vad de klagande anfört någon ytterligare ändring av det lämnade tillståndet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 29 november 2013.

Jonny Boo

Bruno Bjärnberg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Jonny Boo, ordförande, och tekniska rådet Bruno Bjärnberg samt de särskilda ledamöterna Jan Hällgren och Torbjörn Brorson. Föredragande har varit beredningsjuristen Charlotte Scholz.